

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»

Кафедра соціології і публічного управління
(назва кафедри, яка забезпечує викладання дисципліни)

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Соціологія праці
(назва навчальної дисципліни)
рівень вищої освіти перший (бакалаврський)
перший (бакалаврський) / другий (магістерський)
галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки
(шифр і назва)
спеціальність 054 Соціологія
(шифр і назва)
освітня програма Соціологія управління
(назви освітніх програм спеціальностей)
вид дисципліни професійна підготовка; вибіркова
(загальна підготовка / професійна підготовка; обов'язкова/вибіркова)
форма навчання денна
(денна / заочна/дистанційна)

Харків – 2023 рік

ЛИСТ ЗАТВЕРДЖЕННЯ

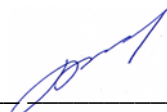
Робоча програма з навчальної дисципліни Соціологія праці
_____ (назва дисципліни)

Розробник:

професор, доктор соціологічних наук, доцент М.В. Бірюкова
(посада, науковий ступінь та вчене звання) (підпис) (ініціали та прізвище)

Робоча програма розглянута та затверджена на засіданні кафедри
_____ соціології і публічного управління
(назва кафедри)

Протокол від «30» червня 2023 року № 6

Завідувач кафедри В. М. Мороз
(назва кафедри) (підпис) (ініціали та прізвище)

ЛИСТ ПОГОДЖЕННЯ

Шифр та назва освітньої програми 054 “Соціологія управління”

Кафедра соціології і публічного управління

(назва кафедри на якій викладається дисципліна)

Гарант ОП

Бірюкова М.В.

(ПІБ)

30.06.2023

(Підпис, дата)

Завідувач кафедрою

Мороз В.М.

(ПІБ)

30.06.2023

(Підпис, дата)

ЛИСТ ПЕРЕЗАТВЕРДЖЕННЯ РОБОЧОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ

№ зп	Дата засідання кафедри-розробника РПНД	Номер протоколу	Підпис завідувача кафедри (яка викладає)	Підпис завідувача кафедри (на якій викладається)	Підпис гаранта освітньої програми
1					
2					
3					
4					
5					

МЕТА, КОМПЕТЕНТНОСТІ, РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ ТА СТРУКТУРНО-ЛОГІЧНА СХЕМА ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета курсу - ознайомлення студентів з соціологічними уявленнями про працю як соціальний інститут та оволодіння соціологічними методами дослідження трудових практик сучасного суспільства.

Компетентності:

- СК11. Здатність здійснювати соціологічне забезпечення управління в організаціях на основі знань їх структури, властивостей, принципів оптимізацій, методологічних основ соціального управління та соціального аудиту.
- СК12. Здатність аналізувати соціальні відносини та ефективність соціальних комунікацій, здійснювати соціологічне забезпечення управління в окремих сферах їх існування.

Результати навчання

- РН01 Використовувати понятійний апарат соціології в освітній, дослідницькій та інших сферах професійної діяльності
- РН14. Знати основні категорії соціального управління основні типи організаційно-управлінських структур та шляхи оптимізації діяльності персоналу організації, потенціал соціологічного забезпечення управлінського процесу в організаціях: вміти будувати дерево цілей для діагностики діяльності та формувати стратегії розвитку організації.
- РН 15. Знати специфіку різних видів соціального управління, вміти здійснювати соціологічний супровід управлінської діяльності в різних сферах суспільного життя.

У результаті вивчення дисципліни «Соціологія праці» студенти повинні:

Знати:

- етапи становлення і розвитку соціології праці;
- основні концептуальні підходи до соціологічного вивчення праці як соціального інституту, особливості праці в індустріальному та постіндустріальному суспільствах;
- сутність механізмів регулювання трудової поведінки
- причини та прояви неоднорідності праці, критерії та показники соціальної диференціації працівників;
- характеристики найманих працівників як соціальної групи, їхній склад, статусно-рольові характеристики в сучасному українському суспільстві;
- стратегії мотивації праці в трудових організаціях.
- механізм здійснення соціального контролю в трудових колективах
- сутнісні характеристики трудової адаптації та трудової мобільності

Вміти:

- ідентифікувати соціальні нерівності в сфері праці, проводити їхню діагностику, визначати шляхи подолання їхніх негативних наслідків;
- організувати соціологічний супровід підвищення якості трудового життя;
- розробляти методики та складати інструментарій, проводити конкретно-соціологічні дослідження різних проблемних трудових практик, мотивації праці, трудової мобільності, трудових конфліктів, соціального контролю та соціального захисту у сфері праці, ставлення до праці.

Структурно-логічна схема вивчення навчальної дисципліни

Вивчення цієї дисципліни безпосередньо спирається на:	На результати вивчення цієї дисципліни безпосередньо спираються:
Загальна соціологія	
Основи економічної теорії	
Методологія та методи соціологічних досліджень	
Соціологія професій	
Соціологія кар'єри	
Соціологія конфлікту	

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

(розподіл навчального часу за семестрами та видами навчальних занять)

Семестр	Загальний обсяг (годин) / кредитів ECTS	З них		За видами аудиторних занять (годин)			Індивідуальні завдання студентів (КП, КР, РГ, Р, РЕ)	Поточний контроль (кількість робіт)	Семестровий контроль	
		Аудиторні заняття (годин)	Самостійна робота (годин)	Лекції	Лабораторні заняття	Практичні заняття, семінари			Залік	Екзамен
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
8	120/4	40	80	20		20	РЕ 65	2		+

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до загального обсягу складає 33,3%

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

№ з/п.	Види навчальних занять (Л, ЛЗ, ПЗ, СР)	Кількість годин	Найменування тем та питань кожного заняття. Завдання на самостійну роботу.	Рекомендована література (базова, допоміжна)
1	2	3	4	5
1.	Л	2	<p>ТЕМА 1. СОЦІОЛОГІЯ ПРАЦІ ЯК НАУКА</p> <p>1. Соціологія праці як спеціальна соціологічна наука. 2. Об'єкт, предмет і методи соціології праці. 3. Функції, мета і завдання соціології праці. 4. Система категорій соціології праці. Трудові відносини та їх різновиди. 5. Зв'язок соціології праці з науками про працю соціологічного профілю і несоціологічного профілю.</p>	
2	СР	8	<p>ТЕМА 1. СОЦІОЛОГІЯ ПРАЦІ ЯК НАУКА</p> <p>1. Засоби праці, предмет праці та засоби виробництва як основні елементи процесу праці. 2. Поняття характеру та змісту праці. Найманий, самостійний, примусовий характер праці. 3. Види праці: фізична та розумова, творча та репродуктивна, проста та складна, управлінська та виконавча тощо. 4. Загальна характеристика соціально-трудових відносин. Соціально-трудові відносини і трудовий процес в сучасному суспільстві. Нерівності у сфері праці та проблеми їх зменшення (подолання).</p>	1 – 5, 18.
3	ПЗ	2	<p>ТЕМА 1. СОЦІОЛОГІЯ ПРАЦІ ЯК НАУКА</p> <p>1. Особливості розгляду праці як соціального явища на макро-, мезо- та мікрорівні соціологічної науки. 2. Праця як об'єкт соціологічного дослідження. 3. Соціальні і функціональні аспекти трудових відносин та їх різновиди.</p>	1 – 5, 18.
4	Л	2	<p>ТЕМА 2. ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ СОЦІОЛОГІЧНОГО ЗНАННЯ ПРО ПРАЦЮ</p> <p>1. Донауковий етап розвитку соціологічної думки про працю 2. Класичний період становлення соціологічної думки про працю 3. Період індустріальної соціології 4. Розвиток вітчизняної соціології праці</p>	
5	СР	8	<p>ТЕМА 2. ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ СОЦІОЛОГІЧНОГО ЗНАННЯ ПРО ПРАЦЮ</p> <p>1. Етапи в періодизації розвитку соціології праці та характерні ознаки донаукового етапу в історії соціологічних</p>	1- 5.

			<p>знань про працю?</p> <p>2. Внесок у дослідження соціальних проблем праці мислителів античної Греції?</p> <p>3. Погляди на суспільну працю мислителів Середньовіччя</p> <p>4. Ідеї та школи класичного етапу розвитку соціології праці.</p> <p>5. Представники школи „наукового менеджменту” та їх концепції.</p> <p>6. Основні положення теорії “людських відносин”. Сутність та значення Хотторнського експерименту.</p> <p>7. Розгляд праці в концепції постіндустріального суспільства.</p> <p>8. Періодизація становлення вітчизняної соціології праці. Особливості сучасного етапу розвитку соціології праці в нашій країні</p>	
6	ПЗ	2	<p>ТЕМА 2. ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ СОЦІОЛОГІЧНОГО ЗНАННЯ ПРО ПРАЦЮ</p> <p>1. Періодизація історії зарубіжної соціології праці. Характеристика трьох основних етапів її розвитку: донаукового, класичного та сучасного.</p> <p>2. Характеристика школи “людських відносин”. Методологія та методика Хотторнського експерименту.</p> <p>3. Сучасні теоретичні концепції соціології праці: концепції постіндустріального суспільства та якості трудового життя.</p> <p>4. Проблематика досліджень соціології праці в сучасному українському суспільстві.</p>	1- 5.
7	Л	2	<p>ТЕМА 3. ПРАЦЯ, ЯК ВИД СОЦІАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ. СТАВЛЕННЯ ДО ПРАЦІ</p> <p>1. Соціальна сутність праці.</p> <p>2. Соціальні функції праці.</p> <p>3. Зміст і характер праці. Основний закон соціології праці</p> <p>4. Ставлення до праці, чинники його формування і показники оцінки</p> <p>5. Задоволеність працею, її види. Фактори задоволеності працею</p>	
8	СР	8	<p>ТЕМА 3. ПРАЦЯ, ЯК ВИД СОЦІАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ. СТАВЛЕННЯ ДО ПРАЦІ</p> <p>1. Визначте у чому полягає соціальна сутність праці.</p> <p>2. Проаналізуйте соціальні характеристики, через сукупність яких праця впливає на суспільство.</p> <p>3. Розгляньте сутність основного закону соціології праці.</p> <p>4. Сформулюйте причини соціально-економічної неоднорідності праці.</p> <p>5. У чому полягає сутність ставлення до праці та на які групи поділяються чинники ставлення до праці.</p> <p>6. Які типи робітників виділяють залежно від ставлення до праці.</p> <p>7. За якими показниками визначається ставлення до праці.</p> <p>8. Назвіть чинники, які формують оціночне ставлення робітників до їх трудової діяльності та істотно впливають на задоволеність працею.</p>	1 -5, 11, 12
9	ПЗ	2	<p>ТЕМА 3. ПРАЦЯ, ЯК ВИД СОЦІАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ. СТАВЛЕННЯ ДО ПРАЦІ</p> <p>1. Ставлення до праці як соціальне явище.</p> <p>2. Соціальна сутність задоволеності працею</p>	1 -5, 11, 12

			3. Порівняльний аналіз ставлення до праці чоловіків та жінок; людей молодого, середнього та старшого віку; зайнятих в різних секторах економіки, в різних регіонах, в різних країнах; людей різної національної належності.	
10	Л	2	ТЕМА 4. ТРУДОВА ПОВЕДІНКА: ЇЇ ФОРМИ ТА ВИДИ 1. Поняття соціальної і трудової поведінки 2. Види трудової поведінки 3. Форми трудової поведінки 4 Особливості формування ринкового типу трудової поведінки	
11	СР	8	ТЕМА 4. ТРУДОВА ПОВЕДІНКА: ЇЇ ФОРМИ ТА ВИДИ 1. Зміст, структура та функції трудової поведінки. 2. Класифікація видів трудової поведінки. 3.Цільові форми трудової поведінки: - функціональна - економічна - організаційна, або адміністративна - інноваційна - адаптаційно-приспосувальна - церемоніально-субординаційна 4. Сутність механізмів регулювання трудової поведінки 5.Соціальні інститути як самостійні механізми соціальної регуляції трудової поведінки. 6. Ринкові стратегії трудової поведінки найманих працівників.	1 – 5, 6 – 8
12	ПЗ	2	ТЕМА 4. ТРУДОВА ПОВЕДІНКА: ЇЇ ФОРМИ ТА ВИДИ 1. Трудова поведінка як різновид соціальної поведінки. 2. Механізми регуляції трудової поведінки. 3. Форми прояву трудової поведінки в ринкових умовах господарювання.	1 – 5, 6 – 8.
13	Л	2	ТЕМА 5. СОЦІАЛЬНІ АСПЕКТИ МОТИВАЦІЇ ПРАЦІ 1. Потреби як детермінанти трудової поведінки. 2. Цінності та ціннісні орієнтації. 3. Мотиви і диспозиції особистості у регулюванні трудової поведінки. 3.1. Поняття мотивів і механізму мотивації праці. 3.2. Класифікація мотивів. 3.3. Поняття мотиваційного ядра. 3.4. Концепції трудової мотивації. 3.5. Поняття мотиваційних моделей.	
14	СР	8	ТЕМА 5. СОЦІАЛЬНІ АСПЕКТИ МОТИВАЦІЇ ПРАЦІ 1. Сутність процесу мотивації . 2. Структурні елементи мотивації. 3. Роль потреб у поведінці людини та їх класифікація. 4. Сутність закону «піднесення потреб». 5. Поняття «розумних» і «нерозумних» потреб. 6. Поясніть сутність категорії «цінність», «ціннісні орієнтації». 7. Що є цінністю праці ? У чому цінність професії? У чому цінність заробітної плати? 8. Поняття мотиву та характеристика механізму мотивації праці. 9. Види мотивів праці. 10. Мотиваційне ядро, мотиваційна периферія. 11. Теорії мотивації праці: їх суть та використання на практиці.	1 -5, 15.

15	ПЗ	2	ТЕМА 5. СОЦІАЛЬНІ АСПЕКТИ МОТИВАЦІЇ ПРАЦІ 1.Процес трудової мотивації і його компоненти 2. Мотиви особистості в управлінні трудовою поведінкою 3. Характеристика основних напрямів дослідження проблем мотивації праці	1 -5, 15
16	Л	2	ТЕМА 6. СТИМУЛЮВАННЯ ПРАЦІ 1. Поняття стимулювання праці та його функції 2. Види стимулів трудової діяльності 3. Вимоги до організації стимулювання	
17	СР	8	ТЕМА 6. СТИМУЛЮВАННЯ ПРАЦІ 1 Зміст процесу стимулювання праці та його зв'язок із мотивацією праці. 2. Матеріальне і нематеріальне стимулювання праці. 3. Які функції виконує стимулювання праці? 4. У чому сутність і чим різняться тактика і стратегія стимулювання. 5. Які моделі стимулювання найпопулярніші в сучасній соціології праці? 6. Що характерне для стратегій стимулювання у період формування ринкових відносин?	1 – 5, 15.
18	ПЗ	2	ТЕМА 6. СТИМУЛЮВАННЯ ПРАЦІ 1. Стимулюванню праці як соціальний процес. 2. Особливості застосування матеріальних і нематеріальних стимулів трудової діяльності. 3. Стратегії стимулювання трудової поведінки	1 – 5, 15.
19	Л	2	ТЕМА 7. СОЦІОЛОГІЯ ЗАЙНЯТОСТІ 1. Соціально-економічна сутність зайнятості населення 2. Види зайнятості 3. Безробіття: сутність, причини, види. 4. Державна політика зайнятості	
20	СР	8	ТЕМА 7. СОЦІОЛОГІЯ ЗАЙНЯТОСТІ 1. На яких принципах ґрунтуються відносини зайнятості в Україні згідно з Законом України «Про зайнятість населення»? 2. Охарактеризуйте сучасний стан зайнятості в Україні. 3. Державне регулювання зайнятості в Україні. 4. Ознайомтеся з показники безробіття населення і їх динаміка в Україні. 5. Які види допомоги безробітним застосовуються в Україні? 6. Які права в Україні мають зареєстровані безробітні? 7. За яких умов людина, що не має роботи, може отримати матеріальну допомогу з безробіття? Які її розміри? 8. Проаналізуйте можливі шляхи розв'язання основних проблем зайнятості в Україні	1 – 5, 9,10, 17, 18.
21	ПЗ	2	ТЕМА 7. СОЦІОЛОГІЯ ЗАЙНЯТОСТІ 1. Соціально-демографічні особливості, фактори і суперечності зайнятості. 2. Сучасний стан зайнятості в Україні. 3. Методи соціологічного дослідження поведінки суб'єктів на ринку праці.	1 – 5, 9,10, 17, 18.
22	Л	2	ТЕМА 8. СОЦІАЛЬНИЙ КОНТРОЛЬ У СФЕРІ ПРАЦІ 1. Сутність та функції соціального контролю	

			<p>2. Види та типи соціального контролю</p> <p>3. Механізм здійснення соціального контролю в трудових колективах</p>	
23	СР	8	<p>ТЕМА 8. СОЦІАЛЬНИЙ КОНТРОЛЬ У СФЕРІ ПРАЦІ</p> <p>1. Система соціального контролю як умова ефективності діяльності трудової організації.</p> <p>2. Поняття соціального контролю в сфері праці та його структура</p> <p>3. Критерії класифікації соціального контролю та його види.</p> <p>4. Суб'єкти соціального контролю у трудовій сфері.</p> <p>5. Типи соціального контролю: суцільний та вибіркового, змістовний та формальний, відкритий та прихований.</p> <p>6. Механізм здійснення соціального контролю та його складові.</p> <p>7. Соціальні норми і санкції в сфері соціального контролю.</p> <p>8. Роль планових та оціночних показників у здійсненні соціального контролю у трудовій сфері.</p>	1 – 5, 6, 8, 13.
24	ПЗ	2	<p>ТЕМА 8. СОЦІАЛЬНИЙ КОНТРОЛЬ У СФЕРІ ПРАЦІ</p> <p>1. Роль соціального контролю у сфері праці і його галузеві особливості.</p> <p>2. Основні напрями вдосконалювання механізму соціального контролю</p> <p>3. Особливості соціального контролю в трудовій сфері у зв'язку з переходом до ринкових відносин</p>	1 – 5, 6, 8, 13.
25	Л	2	<p>ТЕМА 9. ТРУДОВА АДАПТАЦІЯ</p> <p>1. Сутність трудової адаптації та її види.</p> <p>2. Етапи, швидкість і показники адаптації.</p> <p>3. Передумови та чинники трудової адаптації</p> <p>4. Управління трудовою адаптацією</p>	
26	СР	8	<p>ТЕМА 9. ТРУДОВА АДАПТАЦІЯ</p> <p>1. Визначте сутність соціальної адаптації та її взаємозв'язок з трудовою адаптацією.</p> <p>2. Назвіть етапи соціальної адаптації. Охарактеризуйте їх.</p> <p>3. Перелікуйте суб'єктивні і об'єктивні чинники трудової адаптації.</p> <p>4. Проаналізуйте об'єктивні і суб'єктивні показники які свідчать про завершення трудової адаптації ?</p> <p>5. Сформулюйте принципові цілі трудової адаптації.</p> <p>6. У чому полягає необхідність управління трудовою адаптацією.</p> <p>7. Назвіть складові управління трудовою адаптацією.</p>	1 – 5, 8, 9, 12, 14.
27	ПЗ	2	<p>ТЕМА 9. ТРУДОВА АДАПТАЦІЯ</p> <p>1. Сутність та структура трудової адаптації.</p> <p>2. Основні стадії адаптаційного процесу.</p> <p>3. Показники адаптованості працівника в колективі. Причини дезадаптації.</p>	1 – 5, 8, 9, 12, 14.
28	Л	2	<p>ТЕМА 10. ТРУДОВА МОБІЛЬНІСТЬ</p> <p>1. Трудова мобільність і її функції</p> <p>2. Форми і типи трудової мобільності</p> <p>3. Основні чинники трудової мобільності та фактори , що на них впливають</p> <p>4. Управління трудовою мобільністю</p>	

29	СР	8	ТЕМА 10. ТРУДОВА МОБІЛЬНІСТЬ 1. Визначте сутність трудової мобільності та її зв'язок з трудовою міграцією. 2. Дайте класифікацію форм трудової мобільності за наступними ознаками: за суб'єктом, за змістом, за наявністю, за волевиявленням, за соціальною спрямованістю. 3. Охарактеризуйте типи трудової мобільності. 4. Проаналізуйте чинники трудової мобільності. 5. Назвіть соціальні фактори впливу на процеси трудової мобільності. 6. Професійне самовизначення та трудова мобільність. 7. Сформулюйте суть механізму соціального управління трудовою мобільністю.	1 – 5, 8, 9, 12, 14.
30	ПЗ	2	ТЕМА 10. ТРУДОВА МОБІЛЬНІСТЬ 1. Трудова мобільність: її функції і типи. 2. Соціальні фактори впливу на процеси трудової мобільності. 3. Управління трудовою мобільністю	1 – 5, 8, 9, 12, 14.
Разом (годин)		120		

САМОСТІЙНА РОБОТА

№ з/п	Назва видів самостійної роботи	Кількість годин
1	Опрацювання лекційного матеріалу	10
2	Підготовка до практичних(семінарських)занять в межах самостійної роботи	10
3	Самостійне вивчення питань, які не викладаються на лекційних заняттях	
4	Виконання індивідуальних завдань, підготовка командних проектів	60
	Разом	80

ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

№ з/п	Назва індивідуального завдання та (або) його розділів	Терміни виконання (на якому тижні)
1.	Дайте характеристику соціальним процесам, що відбуваються у трудовій сфері. <p style="text-align: right;">Таблиця 1</p>	2
	Соціальні процеси у трудовій	Зміст соціальних процесів у

	сфері	трудої сфері																	
2	<p>Дайте характеристику основним етапам розвитку соціологічних досліджень про працю.</p>		3																
3	<p style="text-align: right;">Таблиця 2</p> <table border="1" data-bbox="263 436 1236 918"> <thead> <tr> <th data-bbox="263 436 590 526">Назва етапу розвитку</th> <th data-bbox="598 436 750 526">Період (роки)</th> <th data-bbox="758 436 997 526">Головні вчені-представники даного етапу</th> <th data-bbox="1005 436 1236 526">Основні ідеї та положення</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td data-bbox="263 526 590 694">1. Донауковий етап розвитку соціологічної думки про працю</td> <td data-bbox="598 526 750 694"></td> <td data-bbox="758 526 997 694"></td> <td data-bbox="1005 526 1236 694"></td> </tr> <tr> <td data-bbox="263 694 590 862">2. Класичний період розвитку соціологічної думки про працю</td> <td data-bbox="598 694 750 862"></td> <td data-bbox="758 694 997 862"></td> <td data-bbox="1005 694 1236 862"></td> </tr> <tr> <td data-bbox="263 862 590 918">Сучасний період розвитку соціології праці</td> <td data-bbox="598 862 750 918"></td> <td data-bbox="758 862 997 918"></td> <td data-bbox="1005 862 1236 918"></td> </tr> </tbody> </table>		Назва етапу розвитку	Період (роки)	Головні вчені-представники даного етапу	Основні ідеї та положення	1. Донауковий етап розвитку соціологічної думки про працю				2. Класичний період розвитку соціологічної думки про працю				Сучасний період розвитку соціології праці				
Назва етапу розвитку	Період (роки)	Головні вчені-представники даного етапу	Основні ідеї та положення																
1. Донауковий етап розвитку соціологічної думки про працю																			
2. Класичний період розвитку соціологічної думки про працю																			
Сучасний період розвитку соціології праці																			
4.	<p>Порівняти особливості людини як суб'єкту праці, виходячи з економічного та соціологічного підходу.</p> <p style="text-align: right;">Таблиця 3</p> <table border="1" data-bbox="279 1086 1093 1254"> <thead> <tr> <th colspan="2" data-bbox="279 1086 1093 1131">Людина як суб'єкт праці</th> </tr> <tr> <th data-bbox="279 1131 686 1164">Економічний підхід</th> <th data-bbox="694 1131 1093 1164">Соціологічний підхід</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td data-bbox="279 1164 686 1198">1</td> <td data-bbox="694 1164 1093 1198">1</td> </tr> <tr> <td data-bbox="279 1198 686 1232">2</td> <td data-bbox="694 1198 1093 1232">2</td> </tr> <tr> <td data-bbox="279 1232 686 1254">3</td> <td data-bbox="694 1232 1093 1254">3</td> </tr> </tbody> </table>		Людина як суб'єкт праці		Економічний підхід	Соціологічний підхід	1	1	2	2	3	3	4						
Людина як суб'єкт праці																			
Економічний підхід	Соціологічний підхід																		
1	1																		
2	2																		
3	3																		
6.	<p>Назвіть види відчуження праці та розкрийте їх зміст. Які існують шляхи подолання видів відчуження праці? За результатами аналізу заповніть таблицю 4.</p> <p style="text-align: right;">Таблиця 4</p> <table border="1" data-bbox="279 1422 1093 1590"> <thead> <tr> <th data-bbox="279 1422 550 1489">Вид відчуження праці</th> <th data-bbox="558 1422 829 1489">Зміст даного виду відчуження</th> <th data-bbox="837 1422 1093 1489">Шляхи подолання відчуження праці</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td data-bbox="279 1489 550 1590"></td> <td data-bbox="558 1489 829 1590"></td> <td data-bbox="837 1489 1093 1590"></td> </tr> </tbody> </table>		Вид відчуження праці	Зміст даного виду відчуження	Шляхи подолання відчуження праці				5										
Вид відчуження праці	Зміст даного виду відчуження	Шляхи подолання відчуження праці																	
6.	<p><i>По одній із наведених тем розробіть проект соціологічного дослідження, який має включати:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • визначення проблемної ситуації, мети і завдань дослідження; • уточнення об'єкта і предмета дослідження; • здійснення попереднього системного аналізу предмету; • формулювання гіпотез; • визначення методів їхньої перевірки; • уточнення основних понять та здійснення їхньої теоретичної інтерпретації та емпіричної операціоналізації; • запропонуйте інструментарій емпіричного дослідження. <p style="text-align: center;">ТЕМИ</p> <p>1. Діагностика ставлення персоналу до праці.</p>		6 -10																

	<ol style="list-style-type: none"> 2. Діагностика задоволеності працею персоналу підприємства. 3. Діагностика рівня соціальної напруженості (конфліктності) на підприємстві. 4. Гендерні нерівності в сфері праці та шляхи їх подолання на підприємстві. 5. Якість трудового життя персоналу підприємства. 6. Діагностика стану соціальної сфери підприємства. 7. Соціальний пакет для персоналу підприємства і його роль в гармонізації інтересів персоналу. 8. Соціальна характеристика персоналу підприємства. 9. Діагностика стану соціального контролю роботи персоналу підприємства. 10. Стан системи комунікацій на підприємстві та його вплив на ефективність виробництва. 11. Соціальне самопочуття персоналу підприємства та його вплив на ефективність виробництва. 12. Кар'єра персоналу: стан і проблеми. 13. Трудова адаптація молодих працівників на підприємстві. 14. Мотивація трудової діяльності різних груп працівників на підприємстві. 15. Соціальний захист персоналу на підприємстві. 16. Трудовий потенціал працівника підприємства, його формування і розвиток. 17. Діагностика системи підготовки кадрів і підвищення кваліфікації персоналу на підприємстві. 18. Діагностика дисципліни праці і чинників, які на неї впливають на підприємстві. 19. Діагностика девіацій в трудовій поведінці персоналу та шляхи їх подолання. 	
--	--	--

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Під час проведення лекційних занять з навчальної дисципліни передбачено застосування таких методів навчання: пояснювально-ілюстративний метод (демонстрація на екрані слайдів презентацій, візуалізації навчального матеріалу); метод проблемного викладення; частково-пошуковий, або евристичний метод (лекції за окремими темами викладаються в проблемній формі)

Під час проведення семінарських занять застосовується: репродуктивний метод (засвоєння базових понять курсу); частково-пошуковий, або евристичний метод (під час підготовки індивідуальних проєктів); дослідницький метод (студенти самостійно вивчають літературу, джерела, ведуть дослідження, виміри та виконують інші пошукові дії для створення презентації на задану тему). Семінарські заняття можуть бути побудовані у формі дискусії.

Лекції – викладення теоретичного матеріалу лектором згідно навчальної програми і розподілу годин поміж темами. Використовуються різні інтерактивні форми активізації аудиторії та відеопрезентації вербальної інформації. Лектор має власний конспект, що відображає основний зміст теми, студенти занотують нову інформацію у власні конспекти.

Практичні заняття – проводяться у формі семінарських занять. Для семінарських занять студенти опрацьовують лекційний матеріал, готують виступи з використанням навчальної і наукової літератури, виступають з презентаціями. Лектор оцінює активність студентів впродовж семінару за прийнятою шкалою оцінок в балах. Під час семінарського заняття обов'язково за кожною темою оцінюються рівень знань студентів за допомогою

тестових завдань за темою. Семінарські заняття можуть бути побудовані у формі ділової гри або дискусії.

Індивідуальне завдання – вид самостійної роботи поза аудиторними годинами, коли студент, використовуючи лекційний матеріал та додаткові джерела знань, розробляє особисту тему.

Підготовка проекту соціологічного дослідження – вид самостійної роботи, що виконується студентом поза аудиторними годинами. Студент вільно обирає тематику з числа запропонованих тем, або узгоджує з викладачем ініціативну тематику. По суті студент розробляє проект розвідувального дослідження: формулює його мету, гіпотези, завдання, розробляє інструментарій такого дослідження тобто методичні документи: анкети, бланк — інтерв'ю, картки спостереження, картки вивчення документів та ін.

Виконану роботу студент презентує на семінарському занятті.

МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

1. Поточний контроль проводиться за результатами роботи студентів на семінарських заняттях шляхом оцінювання тестів, індивідуальних доповідей, проектів та їх презентації, а також методом оцінювання активності студента в обговоренні питань розглянутих на семінарі.

2. Підсумковий (семестровий) контроль проводиться у формі екзамену або шляхом накопичення балів за поточним контролем.

Екзамен – письмова або усна відповідь на питання, що містяться в екзаменаційному білеті. Питання екзаменаційних білетів можуть доводитися до студентів заздалегідь. Екзаменаційні білети готує лектор, вони затверджуються на засіданні кафедри і підписуються завідувачем кафедри. Екзаменатора призначає завідувач кафедри. Він має оцінити якість відповіді студента за прийнятною шкалою академічних оцінок.

Контрольні питання з курсу до екзамену.

1. Соціологія праці як спеціальна соціологічна наука.
2. Об'єкт, предмет і методи соціології праці.
3. Функції, мета і завдання соціології праці.
4. Система категорій соціології праці. Трудові відносини та їх різновиди.
5. Зв'язок соціології праці з науками про працю соціологічного профілю і несоціологічного профілю.
6. Донауковий етап розвитку соціологічної думки про працю
7. Класичний період становлення соціологічної думки про працю
8. Період індустріальної соціології
9. Суспільно-історичні та теоретичні передумови виникнення соціології праці.
10. Класична школа наукового менеджменту. Концепція організації виробничого процесу Ф. У. Тейлора.
11. Характеристика школи “людських відносин”. Методологія та методика Хотгорнського експерименту.
12. Розвиток вітчизняної соціології праці
13. Соціальна сутність праці.
14. Соціальні функції праці.
15. Зміст і характер праці. Основний закон соціології праці
16. Ставлення до праці, чинники його формування і показники оцінки
17. Показники, за якими визначається ставлення до праці.
18. Задоволеність працею, її види. Фактори задоволеності працею
19. Соціальна значущість праці, її роль у життєдіяльності людини та суспільства.
20. Види праці та їх характеристики
21. Неоднорідність праці як основа соціальної диференціації працівників
22. Ставлення до праці як соціальне явище.
23. Соціальна сутність задоволеності працею

24. Порівняльний аналіз ставлення до праці чоловіків та жінок;
25. Поняття соціальної і трудової поведінки
26. Види трудової поведінки
27. Особливості та характеристика форм трудової поведінки
28. Особливості формування ринкового типу трудової поведінки
29. Потреби як детермінанти трудової поведінки.
30. Трудова поведінка як різновид соціальної поведінки.
31. Механізми регуляції трудової поведінки.
32. Форми прояву трудової поведінки в ринкових умовах господарювання.
33. Трудова етика як інститут соціальної регуляції трудової поведінки.
34. Соціокультурна детермінація трудової поведінки.
35. Деструктивні форми трудової поведінки
36. Цінності та ціннісні орієнтації.
37. Мотиви і диспозиції особистості у регулюванні трудової поведінки.
38. Поняття мотивів і механізму мотивації праці.
39. Класифікація мотивів праці.
40. Поняття мотиваційного ядра.
41. Концепції трудової мотивації.
42. Поняття мотиваційних моделей.
43. Поняття стимулювання праці та його функції
44. Види стимулів трудової діяльності
45. Вимоги до організації стимулювання
46. Стратегії стимулювання трудової поведінки
47. Стимулюванню праці як соціальний процес.
48. Особливості застосування матеріальних і нематеріальних стимулів трудової діяльності.
49. Сутність та функції соціального контролю
50. Види соціального контролю
51. Типи соціального контролю
52. Механізм здійснення соціального контролю в трудових колективах
53. Роль соціального контролю у сфері праці і його галузеві особливості.
54. Основні напрями вдосконалювання механізму соціального контролю
55. Особливості соціального контролю в трудовій сфері у зв'язку з переходом до ринкових відносин
56. Сутність трудової адаптації та її види.
57. Етапи, швидкість і показники адаптації.
58. Трудова мобільність, її функції і типи.
59. Управління трудовою мобільністю
60. Професійне самовизначення та трудова мобільність.

РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ СТУДЕНТИ, ТА ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ ТА УМІНЬ (НАЦІОНАЛЬНА ТА ECTS)

Таблиця 1. – Розподіл балів для оцінювання успішності студента для іспиту

Поточне тестування	Індивідуальні завдання	Підготовка проекту	Іспит	Сума
50	10	20	20	100

Таблиця 2. Шкала оцінювання знань та умінь: національна та ЄКТС

Рейтингова Оцінка, бали	Оцінка ECTS та її визначення	Національна оцінка	Критерії оцінювання	
			позити вні	негативні
1	2	3	4	5
90-100	A	Відмінно	<p>- Глибоке знання навчального матеріалу модуля, що містяться в основних і додаткових літературних джерелах;</p> <p>- вміння аналізувати явища, які вивчаються, в їхньому взаємозв'язку і розвитку;</p> <p>- вміння проводити теоретичні розрахунки;</p> <p>- відповіді на запитання чіткі, лаконічні, логічно послідовні;</p> <p>- вміння вирішувати складні практичні задачі.</p>	Відповіді на запитання можуть містити незначні неточності
82-89	B	Добре	<p>- Глибокий рівень знань в обсязі обов'язкового матеріалу, що передбачений модулем;</p> <p>- вміння давати аргументовані відповіді на запитання і проводити теоретичні розрахунки;</p> <p>- вміння вирішувати складні</p>	Відповіді на запитання містять певні неточності;

			практичні задачі.	
75-81	С	Добре	<p>- Міцні знання матеріалу, що вивчається, та його практичного застосування;</p> <p>- вміння давати аргументовані відповіді на запитання і проводити теоретичні розрахунки;</p> <p>- вміння вирішувати практичні задачі.</p>	<p>- невміння використовувати теоретичні знання для вирішення складних практичних задач.</p>
64-74	Д Д	Задовільно	<p>- Знання основних фундаментальних положень матеріалу, що вивчається, та їх практичного застосування;</p> <p>- вміння вирішувати прості практичні задачі.</p>	<p>Невміння давати аргументовані відповіді на запитання;</p> <p>- невміння аналізувати викладений матеріал і виконувати розрахунки;</p> <p>- невміння вирішувати складні практичні задачі.</p>
0-63	66 Е	Задовільно	<p>- Знання основних фундаментальних положень матеріалу модуля,</p> <p>- вміння вирішувати найпростіші практичні задачі.</p>	<p>Незнання окремих (непринципових) питань з матеріалу модуля;</p> <p>- невміння послідовно і аргументовано висловлювати думку;</p> <p>- невміння застосовувати теоретичні положення при розв'язанні практичних задач</p>

35-59	FX (потрібне додаткове вивчення)	Незадовільно	Додаткове вивчення матеріалу модуля може бути виконане в терміни, що передбачені навчальним планом.	Незнання основних фундаментальних положень навчального матеріалу модуля; - істотні помилки у відповідях на запитання; - невміння розв'язувати прості практичні задачі.
1-34	F (потрібне повторне вивчення)	Незадовільно	-	- Повна відсутність знань значної частини навчального матеріалу модуля; - істотні помилки у відповідях на запитання; - незнання основних фундаментальних положень; - невміння орієнтуватися під час розв'язання простих практичних задач

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

(надається перелік складових навчально-методичного забезпечення навчальної дисципліни та посилання на сайт, де вони розташовані)

- 1) навчальна програма,
- 2) робоча навчальна програма
- 3) плани семінарських занять
- 4) завдання для самостійної роботи
- 5) екзаменаційні питання
- 6) бібліотечний фонд університету і кафедри
- 7) електронні версії навчальної і наукової літератури
- 8) сайт кафедри: <http://web.kpi.kharkov.ua/sp/054-sotsiologiya-bakalavr-2/>

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

№ п/п	Основна
1	Амосов О.Ю. Соціологіяпраці: навч. Посіб. /О. Ю. Амосов. – Х.: Магістр, 2007, - 280 с.
2	Вакуленко, С. М. Соціологіяпраці : навч.-метод. посіб. / С. М. Вакуленко. – К.:Знання, 2008. – 262 с
3	Дворецька Г. В. Соціологія праці: Навч. посібник. – К: КНЕУ, 2001. -244 с.
4	Лукашевич М. П. Соціологія праці: підручник / М.П. Лукашевич. – К.: Либідь, 2004. – 440 с

5	Перепельчук Т.В. Соціологія праці: Навчальний посібник. – Одеса: ОНЕУ, 2011. – 234 с. Н
	Допоміжна
6	Андрющенко А. И. Система соціального партнерства як інститут регулювання трудових відносин в Україні / Андрющенко А. И., Дубровський І. – Х.: Вид-во «Реал», 2004. – 175 с.
7	Галицький В.М. Поведінкові стратегії на ринку праці України / Галицький В.М., Привалов Ю.О., Чепурко Г.І. – К.: ПЦ "Фоліант", 2005. – 227 с.
8	Гуманизация труда: адаптация организационно-технических систем к человеку / Под общ ред. В.Н. Гончарова. – Донецк: «ООО Альматео», 2005. – 224 с.
9	Качан Л. Трудові відносини: суспільна функція та державний контроль / Качан Л., Лесин В. // Людина і праця. – 2005. – № 3. – С. 12-15.
10	Мортіков В. Проблема реалізації трудових угод / Мортіков В., Моклякова А. // Україна: аспекти праці. – 2009. – № 1. – С. 17-21.
11	Новак І. Соціальний пакет як механізм удосконалення оплати праці / Новак І. // Україна: аспекти праці. – 2008. – № 2. – С. 6-12.
12	Особенности внешней трудовой миграции молодежи в современных условиях / О.М. Балакірева (кер. авт. кол.), О.О. Яременко, О.Г. Левцун та ін. – К.: Державний ін-т проблем сім'ї та молоді, 2004. – 124 с.
13	Прибиткова І. Зарубіжна трудова міграція як форма самозайнятості мешканців України // Українське суспільство 2003. Соціологічний моніторинг / За ред. В. Ворони, М. Шульги. – К.: Інститут соціології НАН України, 2003. – С. 51 – 65
14	Симончук О. В. Професійний склад населення України: соціально-демографічний профіль // Українське суспільство 1992-2008. Соціологічний моніторинг. – К.: ІС НАНУ, 2008. – С. 8-17.
15	Системні вади ринку праці та пріоритети його реформування : аналіт. доп. / О. М. Пищуліна, О. П. Коваль, О. О. Кочеміровська; за ред. Я. А. Жаліла. – К.: НІСД, 2010. – 72 с.
16	Сучасний стан, проблеми та тенденції соціально-трудова відносин в Україні: спроба соціального конструювання / Відп. ред. Ю. І. Саєнко, Ю. О. Привалов. – К.: ВД «Стилос», 2003. – 360 с.
17	Хижняк Л.М. Гідна праця як показник якості трудового життя // Якість життя населення пострадянських країн у соціологічному вимірі: Колективна монографія. За ред. В.С. Бакірова. – Х.: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2008. – С. 84-136.
18	Хижняк Л.М. Соціальна безпека у сфері праці / Л.М. Хижняк // Механізми забезпечення соціальної безпеки на рівні територіальної громади: теорія і практика: [монографія]; за ред. В.Г. Бульби, А.В. Мелякова. – Х.: Вид-во ХарРІ НАДУ «Магістр», 2009. – С. 33-72.

ІНТЕРНЕТ РЕСУРСИ

[http. // www. meta-ukraine. com](http://www.meta-ukraine.com) (Дані про соціологічні публікації в Україні)

[http. // www. ukrstat. gov. ua](http://www.ukrstat.gov.ua) (Статистичні матеріали Держкомстату України).